ထက် (HTET OFFICIAL) • RESEARCH MONOGRAPH

နိုင်ငံရေးဒဿနနှင့် ဖက်ဒရယ်မူဝါဒ

တော်လှန်ရေးအစိုးရ၏ နိုင်ငံရေးဒဿနနှင့် လက်တွေ့ရုပ်လုံး

စာရေးသူ: ထက် (Public Intellectual, Interdisciplinary Strategist, and Feminist Writer) | **ရက်စွဲ:** 2025-05-18 | **တရားဝင် သုတေသန စာတမ်း (Official Full Version PDF)**

စာမျက်နှာ ၃၅ မျက်နှာပါ မိုနိုဂရပ်ဖ် POLICY & PHILOSOPHY MONOGRAPH ၂၀၂၅ ခုနှစ် ထုတ်ဝေမှု • စာရေးသူ ထက်

တော်လှန်ရေးအစိုးရ၏ နိုင်ငံရေးဒဿနနှင့် လက်တွေ့ရုပ်လုံး - မျက်နှာဖုံး

35-Page Full Monograph

တော်လှန်ရေးအစိုးရ၏ နိုင်ငံရေးဒဿနနှင့် လက်တွေ့ရုပ်လုံး

Political Philosophy and Reality of Revolutionary Government: Core Structures, Constraints, and the Blueprint for a New Nation (2025)

“တော်လှန်ရေးအစိုးရဆိုတာ တိုင်းပြည်တစ်ခုရဲ့ ‘မွေးဖွားခြင်း အသစ်’ (Rebirth) အတွက် ပြင်ဆင်နေတဲ့ မိခင်နဲ့ တူပါတယ်။ သူက နာကျင်မှုတွေ၊ စွန့်လွှတ်မှုတွေ၊ မသေချာမရေရာမှုတွေကြားကနေ စနစ်သစ်တစ်ခုကို မွေးထုတ်ပေးဖို့ ကြိုးစားနေရတဲ့ အဖွဲ့အစည်းပါ။”

စာရေးသူ: ထက် (Public Intellectual, Interdisciplinary Strategist, and Feminist Writer)

စာမျက်နှာပေါင်း

၃၅ မျက်နှာ

Full Monograph

အခန်းပေါင်း

၁၉ ပိုင်း

Core Sections

အထူးကဏ္ဍ

၄ ခု

Blueprint Supplements

သီအိုရီဝေါဟာရ

၂၄ ချက်

Academic Lexicon

Full Version PDF ဒေါင်းလုဒ် (4.8 MB) PDF တိုက်ရိုက်ဖတ်ရှုရန် ဝေါဟာရ ၂၄ ချက် ကြည့်ရန် Markdown (.md)

မာတိကာနှင့် အခန်းကဏ္ဍ အမြန်သွားရန် (Navigation Directory)

အပိုင်း ၁-၃: အနှစ်သာရ၊ အပြိုင်အဆာဏာ၊ အကန့်အသတ် အပိုင်း ၄: ဖိုဝါဒဆန့်ကျင်ရေး သုံးသပ်ချက် အပိုင်း ၅: ဒစ်ဂျစ်တယ် တော်လှန်ရေးနှင့် သတင်းစစ်ပွဲ အပိုင်း ၆: တော်လှန်ရေး ဘောဂဗေဒ အပိုင်း ၇-၈: စိတ်ဒဏ်ရာနှင့် လူမှုရေးကုစားခြင်း အပိုင်း ၉: အသွင်ကူးပြောင်းရေး တရားမျှတမှု အပိုင်း ၁၀: နိုင်ငံတကာနိုင်ငံရေးနှင့် Realpolitik အပိုင်း ၁၁-၁၃: ယဉ်ကျေးမှု၊ ကျင့်ဝတ်နှင့် DDR အပိုင်း ၁၄-၁၆: ပညာရေး၊ အဖွဲ့အစည်းနှင့် စိတ်ပညာ အပိုင်း ၁၇-၁၉: နည်းပညာ၊ ဖေမင်နစ်နိုင်ငံတော်၊ နိဂုံး အထူးကဏ္ဍ ၁-၄: နိုင်ငံတော်သစ် Blueprint ထက်၏ မျှော်မှန်းချက် ၂၀၃၅ & စကားချပ်

Opening Essay

နိဒါန်း: ပုံမှန်အခြေအနေကို ကျော်လွန်ခြင်း

> *"အစိုးရ" တစ်ရပ်လို့ ပြောလိုက်ရင် လူအများစုရဲ့ စိတ်ထဲမှာ ခန့်ညားထည်ဝါတဲ့ လွတ်တော်အဆောက်အဦးတွေ၊ ရုံးခန်းတွေ၊ ဝန်ကြီးတွေနဲ့ တည်ငြိမ်နေတဲ့ ယန္တရားတစ်ခုကိုပဲ ပြေးမြင်မိကြပါတယ်။ ဒါဟာ သာမန်ကာလ (Normalcy) မှာ ရှိတဲ့ အစိုးရပုံစံပါ။ ဒါပေမဲ့ သမိုင်းရဲ့ အချိုးအကွေ့တွေ၊ အထူးသဖြင့် မတရားမှုနဲ့ အာဏာရှင်စနစ်ကို တွန်းလှန်နေတဲ့ ကာလတွေမှာ ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ "တော်လှန်ရေးအစိုးရ" (Revolutionary Government) ဆိုတာကတော့ အဲဒီပုံစံခွက်ထဲကနေ လုံးဝ ကွဲထွက်နေပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရဆိုတာ တိုင်းပြည်တစ်ခုရဲ့ "မွေးဖွားခြင်း အသစ်" (Rebirth) အတွက် ပြင်ဆင်နေတဲ့ မိခင်နဲ့ တူပါတယ်။ သူက နာကျင်မှုတွေ၊ စွန့်လွှတ်မှုတွေ၊ မသေချာမရေရာမှုတွေကြားကနေ စနစ်သစ်တစ်ခုကို မွေးထုတ်ပေးဖို့ ကြိုးစားနေရတဲ့ အဖွဲ့အစည်းပါ။ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင် Crane Brinton က သူ့ရဲ့ "The Anatomy of Revolution" စာအုပ်မှာ တော်လှန်ရေးကို ဖျားနာမှုတစ်ခု (Fever) နဲ့ တင်စားခဲ့ဖူးပေမဲ့ ထက်ရဲ့ အမြင်မှာတော့ တော်လှန်ရေးအစိုးရဆိုတာ "လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းကို ကုစားဖို့ ကြိုးစားနေတဲ့ ဆရာဝန်" (The Healer) တစ်ယောက်နဲ့ ပိုတူတယ်လို့ မြင်ပါတယ်။ ဒီမှာ တော်လှန်ရေးအစိုးရဆိုတာ ဘာလဲ၊ သူတို့မှာ ဘယ်လို အင်္ဂါရုပ်တွေ (Components) ရှိသလဲ၊ ဘယ်လို ကန့်သတ်ချက်တွေ (Limitations) ရှိသလဲဆိုတာကို အသေးစိတ် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသွားပါမယ်။*

Core Chapter

အပိုင်း (၁) - တော်လှန်ရေးအစိုးရ၏ အနှစ်သာရနှင့် ဖွင့်ဆိုချက်

တော်လှန်ရေးအစိုးရဆိုတာ တည်ဆဲဥပဒေ (Existing Constitution) အရ တက်လာတာ မဟုတ်ဘဲ "တော်လှန်ရေး လိုအပ်ချက်" (Revolutionary Necessity) နဲ့ "ပြည်သူလူထုရဲ့ စုပေါင်းဆန္ဒ" (Collective Will of the People) အရ ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ အစိုးရဖြစ်ပါတယ်။ ပုံမှန်အစိုးရတွေက Legal Legitimacy (ဥပဒေအရ တရားဝင်မှု) ကို အဓိကထားပေမဲ့ တော်လှန်ရေးအစိုးရကတော့ Moral Legitimacy (ကိုယ်ကျင့်တရားဆိုင်ရာ တရားဝင်မှု) နဲ့ Performance Legitimacy (လက်တွေ့စွမ်းဆောင်ရည်အရ တရားဝင်မှု) ကို အဓိက အသက်သွေးကြောအဖြစ် ယူရပါတယ်။ ရိုးရိုးရှင်းရှင်း ပြောရရင် အာဏာရှင်အစိုးရက "ငါ့မှာ သေနတ်ရှိတယ်၊ ဒါကြောင့် ငါ အုပ်ချုပ်မယ်" လို့ ပြောတဲ့အချိန်မှာ တော်လှန်ရေးအစိုးရက "ငါတို့မှာ ပြည်သူ့ထောက်ခံမှုနဲ့ တရားမျှတမှုရှိတယ်၊ ဒါကြောင့် ငါတို့ ဦးဆောင်မယ်" လို့ ကြွေးကြော်ပြီး ပေါ်လာတာပါ။ သူဟာ အုပ်ချုပ်ရေးသက်သက် မဟုတ်ပါဘူး။ နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှု (Political Movement) တစ်ခုလည်း ဖြစ်သလို၊ စစ်ရေး ခေါင်းဆောင်မှု (Military Command) တစ်ခုလည်း ဖြစ်နေတတ်ပါတယ်။

Core Chapter

အပိုင်း (၂) - တော်လှန်ရေးအစိုးရမှာ "ဘာတွေ ရှိသလဲ" (The Core Elements)

နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ သီအိုရီတွေနဲ့ ထက်ရဲ့ လေ့လာတွေ့ရှိချက်တွေအရ တော်လှန်ရေးအစိုးရ စစ်စစ်မှန်မှန် တစ်ရပ်မှာ အောက်ပါ အစိတ်အပိုင်းတွေ ရှိကိုရှိနေရပါမယ်။

၁။ အပြိုင်အာဏာ တည်ဆောက်မှု (Dual Power Structure)

ဒါက အရေးအကြီးဆုံး သီအိုရီပါ။ ရုရှားတော်လှန်ရေးကာလမှာ ထင်ရှားခဲ့တဲ့ သဘောတရားဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတစ်ခုတည်းမှာ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်း နှစ်ခု (အာဏာရှင်ဟောင်း နှင့် တော်လှန်ရေးအစိုးရသစ်) အပြိုင်အဆိုင် ဖြစ်နေတာပါ။ တော်လှန်ရေးအစိုးရမှာ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေး ယန္တရား ရှိရပါတယ်။ ဥပမာ - မြန်မာနိုင်ငံမှာဆိုရင် NUG က ကြားကာလ ပညာရေးကျောင်းတွေ ဖွင့်တာ၊ အခွန်ကောက်တာ၊ တရားစီရင်ရေးတွေ လုပ်တာဟာ "Dual Power" ကို ကျင့်သုံးနေတာ ဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့ဟာ Rebel Group (သူပုန်) အဆင့်ထက် ကျော်လွန်ပြီး State Actor (နိုင်ငံတော် အစိတ်အပိုင်း) အဖြစ် ပြုမူဆောင်ရွက်ကြပါတယ်။

၂။ ရှင်းလင်းပြတ်သားသော နိုင်ငံရေးဦးတည်ချက် (Political Roadmap / Charter)

တော်လှန်ရေးအစိုးရမှာ "ငါတို့ ဘာလုပ်နေတာလဲ" ဆိုတာထက် "ငါတို့ ဘယ်ကို သွားမှာလဲ" ဆိုတဲ့ အဖြေ ရှိရပါတယ်။ ဥပမာ - Federal Democracy Charter လိုမျိုးပေါ့။ အာဏာရှင် ပြုတ်ကျရေး တစ်ခုတည်းက ရည်မှန်းချက် မဟုတ်ပါဘူး။ အာဏာရှင် ပြုတ်ကျပြီးရင် ဘယ်လို စနစ်နဲ့ အစားထိုးမလဲဆိုတဲ့ "အိမ်သစ်ပုံစံငယ်" (Blueprint) ကို ပြည်သူကို ချပြနိုင်ရပါမယ်။ ဒါမှသာ ပြည်သူက အနာဂတ်ကို မြင်ပြီး ပူးပေါင်းပါဝင်မှာပါ။

၃။ လူထုစည်းရုံးရေးနှင့် ဝါဒဖြန့်ချိရေး (Mass Mobilization & Propaganda)

ဒီစကားလုံးကို အဆိုးမြင်နဲ့ မကြည့်စေချင်ပါဘူး။ တော်လှန်ရေးအစိုးရမှာ မီဒီယာနဲ့ ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးက လက်နက်သဖွယ် အားကောင်းရပါတယ်။ သူတို့မှာ နိုင်ငံပိုင် ရုပ်သံလိုင်းကြီးတွေ မရှိပေမဲ့ ဆိုရှယ်မီဒီယာ၊ မြေပြင် ဟောပြောပွဲတွေနဲ့ ပြည်သူကို စည်းရုံးရပါတယ်။ "Right to Information" (သတင်းအချက်အလက် သိပိုင်ခွင့်) ကို ဖြည့်ဆည်းပေးပြီး တော်လှန်ရေးရဲ့ တရားမျှတမှုကို ကမ္ဘာသိအောင်၊ ပြည်သူသိအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်း ရှိရပါတယ်။

၄။ နိုင်ငံတကာသံတမန်ရေးမျက်နှာစာ (Diplomatic Front)

တော်လှန်ရေးအစိုးရဟာ တောထဲမှာပဲ ရှိနေလို့ မရပါဘူး။ ကုလသမဂ္ဂ၊ အီးယူ၊ အာဆီယံ စတဲ့ နိုင်ငံတကာ မျက်နှာစာမှာ "ငါတို့ သာလျှင် ဒီနိုင်ငံရဲ့ တရားဝင် ကိုယ်စားလှယ်ပါ" ဆိုပြီး တောင်းဆိုတိုက်ပွဲဝင်မယ့် သံတမန်တွေ (Diplomats) ရှိရပါတယ်။ ဒါကို Diplomacy of the Oppressed လို့ ခေါ်ပါတယ်။

၅။ မဟာဗျူဟာမြောက် ပေါင်းစပ်မှု (Strategic Alliance)

တော်လှန်ရေးအစိုးရ တစ်ရပ်တည်းနဲ့ အလုပ်မဖြစ်ပါဘူး။ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းတွေ (EROs)၊ အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းတွေ (CSOs)၊ သပိတ်ကော်မတီတွေနဲ့ ချိတ်ဆက်ထားတဲ့ ကွန်ရက် (Network) ကြီး ရှိနေတတ်ပါတယ်။

Core Chapter

အပိုင်း (၃) - တော်လှန်ရေးအစိုးရမှာ "ဘာတွေ မရှိ(နိုင်)သလဲ" (The Constraints)

ဒါကိုတော့ ထက်တို့ Realistic (လက်တွေ့ကျကျ) လက်ခံထားဖို့ လိုပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရ ဆိုတာ "မှော်တုတ်တံ" (Magic Wand) မဟုတ်တဲ့အတွက် အရာအားလုံး မပြည့်စုံနိုင်ပါဘူး။

၁။ နယ်မြေအပြည့်အဝ စိုးမိုးမှု (Full Territorial Sovereignty)

အထူးသဖြင့် တော်လှန်ရေး အစပျိုးကာလမှာ မြို့တော်နဲ့ အဓိက မြို့ကြီးတွေကို အာဏာရှင်က ထိန်းချုပ်ထားလေ့ ရှိပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရက လွတ်မြောက်နယ်မြေတွေ၊ ကျေးလက်ဒေသတွေကနေ စတင်ရတာမို့ "တစ်နိုင်ငံလုံးကို ထိန်းချုပ်ထားပါတယ်" လို့ ပြောလို့ မရနိုင်ပါဘူး။ ဒါဟာ သူတို့ရဲ့ အားနည်းချက် မဟုတ်ပါဘူး။ တော်လှန်ရေးရဲ့ သဘောသဘာဝ (Nature of Revolution) သာ ဖြစ်ပါတယ်။

၂။ ဗျူရိုကရေစီ တည်ငြိမ်မှု (Bureaucratic Stability)

ဝန်ကြီးဌာနတွေ ရှိမယ်။ ဒါပေမဲ့ ရုံးတက်ရုံးဆင်းချိန် မှန်မှန်နဲ့ လုပ်ရတာမျိုး မဟုတ်ပါဘူး။ ဝန်ထမ်းတွေက လုံခြုံရေးအရ နေရာပြောင်းရွှေ့နေရတာ၊ အွန်လိုင်းကနေ အလုပ်လုပ်ရတာမျိုးတွေ ရှိတဲ့အတွက် လုပ်ငန်းစဉ်တွေ (Procedures) က ပုံမှန်အစိုးရလောက် မမြန်ဆန်နိုင်ပါဘူး။ တစ်ခါတလေ ဆက်သွယ်ရေး ပြတ်တောက်မှုတွေ၊ နှောင့်နှေးမှုတွေ ရှိနိုင်ပါတယ်။

၃။ ဘဏ္ဍာရေး ဖူလုံမှု (Financial Security)

ဒါက အကြီးမားဆုံး စိန်ခေါ်မှုပါ။ တော်လှန်ရေးအစိုးရမှာ Central Bank မရှိပါဘူး။ ငွေစက္ကူ ရိုက်ထုတ်ခွင့် မရှိပါဘူး။ ပြည်သူလူထုရဲ့ ထည့်ဝင်ငွေ (Donations)၊ Diaspora (ပြည်ပရောက် နိုင်ငံသားများ) ရဲ့ အကူအညီ၊ တော်လှန်ရေး ငွေတိုက်စာချုပ် (Bonds) တွေနဲ့ ရပ်တည်ရတာပါ။ ဒါကြောင့် ဘတ်ဂျက် အခက်အခဲဆိုတာ အမြဲတမ်း ရှိနေမှာပါ။

၄။ ဥပဒေစိုးမိုးရေး အပြည့်အဝ (Full Rule of Law)

တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို တည်ဆောက်နေပေမဲ့ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားနေတဲ့ နေရာတွေမှာ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်း အာမခံဖို့ ခက်ခဲပါတယ်။ စစ်ပွဲကာလ ဖြစ်တဲ့အတွက် Human Rights Violations (လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု) တချို့ကို ထိန်းချုပ်ဖို့ ခက်ခဲတဲ့ အခြေအနေမျိုးတွေ ရှိတတ်ပါတယ်။

Core Chapter

အပိုင်း (၄) - ဖိုဝါဒဆန့်ကျင်ရေး (Feminist) အမြင်ဖြင့် သုံးသပ်ခြင်း

ထက်က Transwoman တစ်ယောက်၊ Feminist တစ်ယောက်အနေနဲ့ ပြောရရင် တော်လှန်ရေးအစိုးရ အများစု ကျူးလွန်မိတတ်တဲ့ အမှားတစ်ခု ရှိပါတယ်။ အဲဒါကတော့ "တော်လှန်ရေး ပြီးမှ အမျိုးသမီးအရေး ပြောကြတာပေါ့" (Women's rights can wait until after the revolution) ဆိုတဲ့ အယူအဆပါပဲ။ ဒါဟာ လုံးဝ မှားယွင်းပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရ စစ်စစ်ဆိုတာ "System Change" (စနစ်ပြောင်းလဲရေး) ကို သွားတာပါ။ အာဏာရှင်စနစ်ဆိုတာ ကိုယ်တိုင်က "ဖိကြီးစိုးရေးစနစ်" (Patriarchy) ရဲ့ အထွတ်အထိပ် ပုံစံပါပဲ။ ဒါကြောင့် အာဏာရှင်ကို တော်လှန်တယ်ဆိုတာ ဖိုဝါဒကိုပါ တော်လှန်နေတာ ဖြစ်ရပါမယ်။ ထက်တို့ လိုချင်တဲ့ တော်လှန်ရေး အစိုးရမှာ -

Inclusive Leadership

ဆုံးဖြတ်ချက်ချတဲ့ နေရာတွေ (Policy Making Level) မှာ အမျိုးသမီးတွေ၊ LGBTQ+ တွေ ပါဝင်ရမယ်။ ဟန်ပြ (Tokenism) သက်သက် မဟုတ်ဘဲ တကယ့် အာဏာရှိရမယ်။

Gender-Sensitive Budgeting

ရရှိလာတဲ့ ဘတ်ဂျက်တွေကို သုံးစွဲတဲ့အခါ အမျိုးသမီးတွေ၊ ကလေးငယ်တွေနဲ့ လိင်စိတ်ကွဲပြားသူတွေရဲ့ လိုအပ်ချက် (ဥပမာ - ကျန်းမာရေး၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု ကာကွယ်ရေး) တွေအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမယ်။

Protection from SGBV

ပဋိပက္ခအတွင်း လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု (Sexual and Gender-Based Violence) တွေကို ထိထိရောက်ရောက် အရေးယူပေးတဲ့ ယန္တရား ရှိရမယ်။ "တော်လှန်ရေး ရဲဘော်မို့လို့ ခွင့်လွှတ်လိုက်ပါ" ဆိုတာမျိုး လုံးဝ မရှိရဘူး။ ထက် အမြဲပြောလေ့ရှိသလိုပဲ "အမျိုးသမီးတွေနဲ့ လူနည်းစုတွေ မလွတ်မြောက်သရွေ့ ဘယ်တော်လှန်ရေးမှ မအောင်မြင်ပါဘူး"။

Core Chapter

အပိုင်း (၅) - ဒစ်ဂျစ်တယ် တော်လှန်ရေးနှင့် သတင်းအချက်အလက် စစ်ပွဲ (The Digital Frontline)

၂၁ ရာစု တော်လှန်ရေးအစိုးရတွေရဲ့ အကြီးမားဆုံး လက်နက်ကတော့ "အင်တာနက်" ပါပဲ။ ထက်တို့ မြန်မာ့နွေဦးတော်လှန်ရေးမှာပဲ ကြည့်ကြည့်၊ အာရပ်နွေဦး (Arab Spring) မှာပဲကြည့်ကြည့် နည်းပညာရဲ့ အခန်းကဏ္ဍက အဓိက ကျပါတယ်။

၁။ E-Governance နှင့် Virtual Administration

တော်လှန်ရေးအစိုးရတွေဟာ ရုံးခန်းအဆောက်အဦးတွေ မရှိပေမဲ့ "Cloud" ပေါ်မှာ ရုံးခန်းဖွင့်ကြပါတယ်။ Zoom Meeting တွေ၊ Signal Group တွေ၊ Encrypted Email တွေကနေတဆင့် တိုင်းပြည်ကို စီမံခန့်ခွဲပါတယ်။ ဒါကို "Virtual State" လို့ ခေါ်နိုင်ပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရအနေနဲ့ Data Security (အချက်အလက် လုံခြုံရေး) က အသက်ပါပဲ။ ကိုယ့်ရဲ့ ဝန်ထမ်းတွေ၊ ပြည်သူတွေရဲ့ အချက်အလက်တွေ ရန်သူ့လက်ထဲ မရောက်အောင် ကာကွယ်ရတာက စစ်တိုက်သလောက် ခက်ခဲပါတယ်။

၂။ Information Warfare (သတင်းအချက်အလက် စစ်ပွဲ)

ရန်သူက "Propaganda" (ဝါဒဖြန့်ချိရေး) နဲ့ တိုက်တဲ့အခါ တော်လှန်ရေးအစိုးရက "Truth Telling" (အမှန်တရား ဖော်ထုတ်ခြင်း) နဲ့ တုံ့ပြန်ရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီထက်ပိုတာက "Narrative Control" ပါ။ နိုင်ငံတကာက ဒီတော်လှန်ရေးကို ဘယ်လိုမြင်မလဲ? "ပြည်တွင်းစစ်" (Civil War) လို့ မြင်မှာလား၊ "အကြမ်းဖက်မှု" လို့ မြင်မှာလား၊ "ဒီမိုကရေစီ တိုက်ပွဲ" လို့ မြင်မှာလား ဆိုတာ တော်လှန်ရေးအစိုးရရဲ့ မီဒီယာဗျူဟာ (Media Strategy) အပေါ် မူတည်ပါတယ်။

၃။ Tech-Savvy Youth (နည်းပညာကျွမ်းကျင်သော လူငယ်များ)

ထက်တို့ Gen Z တွေရဲ့ အခန်းကဏ္ဍက ဒီမှာ အရေးပါလာပါတယ်။ Hacktivism (ဟက်ကာ လှုပ်ရှားမှုများ)၊ Social Punishment (လူမှုရေး ပြစ်ဒဏ်ခတ်ခြင်း)၊ Click-to-Donate လှုပ်ရှားမှုတွေဟာ တော်လှန်ရေးအစိုးရကို နောက်ကွယ်ကနေ ထောက်ပံ့ပေးနေတဲ့ မမြင်ရတဲ့ တိုင်မားကြီးတွေပါ။

Core Chapter

အပိုင်း (၆) - တော်လှန်ရေး ဘောဂဗေဒ (Revolutionary Economics)

တော်လှန်ရေးတစ်ခု ကြာရှည်လာတဲ့အခါ "စိတ်ဓာတ်" တစ်ခုတည်းနဲ့ မလုံလောက်တော့ပါဘူး။ "ရိက္ခာ" နဲ့ "ဘဏ္ဍာ" လိုလာပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရတွေ ကျင့်သုံးလေ့ရှိတဲ့ စီးပွားရေး မဟာဗျူဟာတွေကို လေ့လာကြည့်ရအောင်။

၁။ The Shadow Economy (အရိပ် စီးပွားရေး)

တရားဝင် ဘဏ်စနစ်ကို အာဏာရှင်က ထိန်းချုပ်ထားတဲ့အတွက် တော်လှန်ရေးအစိုးရဟာ အပြိုင် ဘဏ္ဍာရေးစနစ် (Parallel Financial System) ကို တည်ဆောက်ရပါတယ်။ ဥပမာ - Crypto Currency (ဒစ်ဂျစ်တယ် ငွေကြေး) အသုံးပြုခြင်း၊ Hundi (ဟွန်ဒီ) စနစ် အသုံးပြုခြင်းတွေပါ။ ဒါက အန္တရာယ်များပေမဲ့ မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါတယ်။

၂။ War Bonds & Diaspora Funding

ပြည်ပရောက် နိုင်ငံသားတွေ (Diaspora) ဟာ တော်လှန်ရေးအစိုးရရဲ့ အဓိက ငွေကြေးထောက်တိုင်တွေပါ။ တော်လှန်ရေး ငွေတိုက် စာချုပ် (War Bonds) ရောင်းချခြင်းဟာ ရန်ပုံငွေ ရရှိရုံသာမကဘဲ ပြည်သူလူထုကို တော်လှန်ရေးမှာ "ရှယ်ယာရှင်" (Stakeholder) အဖြစ် ပါဝင်လာစေတဲ့ စိတ်ပညာဆိုင်ရာ နည်းလမ်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါတယ်။

၃။ Economic Sanctions (စီးပွားရေး ပိတ်ဆို့မှုများ)

တော်လှန်ရေးအစိုးရက ကိုယ်တိုင် စီးပွားမရှာနိုင်ရင်တောင် ရန်သူ့ရဲ့ ဝင်ငွေလမ်းကြောင်းကို ပိတ်ဆို့ရပါတယ်။ နိုင်ငံတကာ ကုမ္ပဏီတွေ အာဏာရှင်နဲ့ မပေါင်းအောင် ဖိအားပေးတာ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ရောင်းရငွေတွေကို ထိန်းချုပ်ဖို့ ကြိုးစားတာတွေဟာ "Economic Warfare" (စီးပွားရေး စစ်ပွဲ) ရဲ့ အစိတ်အပိုင်းတွေပါ။

Core Chapter

အပိုင်း (၇) - စိတ်ဒဏ်ရာနှင့် လူမှုရေး ပြန်လည်ကုစားခြင်း (Trauma and Social Healing)

ဒါက ထက် အထူးပြု ဆွေးနွေးချင်တဲ့ အပိုင်းပါ။ နိုင်ငံရေးသမားတွေ မေ့လျော့တတ်ကြပေမဲ့ လူမှုသိပ္ပံ (Social Science) ရှုထောင့်က ကြည့်ရင် အင်မတန် အရေးကြီးပါတယ်။

၁။ Collective Trauma (စုပေါင်း စိတ်ဒဏ်ရာ)

စစ်ပွဲကာလမှာ ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးဟာ စိတ်ဒဏ်ရာ ရနေကြပါတယ်။ အိမ်မီးရှို့ခံရတာ၊ ဖမ်းဆီးခံရတာ၊ ချစ်ရသူတွေ သေဆုံးတာတွေကြောင့် ဖြစ်လာတဲ့ PTSD (Post-Traumatic Stress Disorder) တွေဟာ တိုင်းပြည်ရဲ့ "Mental Health Crisis" (စိတ်ကျန်းမာရေး အကျပ်အတည်း) ကြီး ဖြစ်ပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရ ကောင်းကောင်းတစ်ခုဟာ စစ်နိုင်ဖို့ပဲ မဟုတ်ဘဲ ပြည်သူတွေရဲ့ စိတ်ဓာတ်ကို ကုစားဖို့ပါ (Psychosocial Support) အစီအစဉ်တွေ ရှိရပါမယ်။

၂။ Trust Building (ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ခြင်း)

နှစ်ပေါင်းများစွာ သွေးခွဲအုပ်ချုပ်ခံခဲ့ရတဲ့ တိုင်းရင်းသားတွေ၊ ဘာသာမတူသူတွေ ကြားမှာ "ယုံကြည်မှု" တည်ဆောက်ရတာ အခက်ဆုံးပါပဲ။ တော်လှန်ရေးအစိုးရဟာ "Social Cohesion" (လူမှုသဟဇာတဖြစ်မှု) ကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရမယ့် တာဝန် ရှိပါတယ်။ "ငါတို့အားလုံး ဘုံရန်သူကို တိုက်နေတာ" ဆိုတဲ့ စိတ်ဓာတ်ကနေ "ငါတို့အားလုံး အနာဂတ်ကို အတူတူ တည်ဆောက်ကြမှာ" ဆိုတဲ့ စိတ်ဓာတ်ကို ပြောင်းလဲပေးရပါမယ်။

Core Chapter

အပိုင်း (၈) - ဖိုဝါဒဆန့်ကျင်ရေးနှင့် တော်လှန်ရေး၏ အတွင်းသရုပ် (Feminist Insight)

ရှေ့ပိုင်းမှာ ပြောခဲ့တာတွေအပြင် ထက် ထပ်ဖြည့်ချင်တာက "Care Economy in Revolution" (တော်လှန်ရေးကာလ စောင့်ရှောက်မှု ဘောဂဗေဒ) အကြောင်းပါ။ တော်လှန်ရေးမှာ ရှေ့တန်းက သေနတ်ကိုင်တဲ့ သူရဲကောင်းတွေကိုပဲ ချီးကျူးလေ့ရှိကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ နောက်တန်းကနေ ထမင်းချက်ပေးတဲ့၊ ဒဏ်ရာရသူတွေကို ဆေးကုပေးတဲ့၊ ရန်ပုံငွေရှာပေးတဲ့၊ ကလေးတွေကို စာသင်ပေးနေတဲ့ အမျိုးသမီးတွေ (အများစု) ရဲ့ လုပ်အားကို "အလကားရတဲ့ အလုပ်" (Unpaid Labor) လို သဘောထားတတ်ကြပါတယ်။ Feminist တစ်ယောက်အနေနဲ့ ထက် ပြောချင်တာက တော်လှန်ရေးအစိုးရ အနေနဲ့ ဒီ "Care Work" ကို တော်လှန်ရေးရဲ့ အဓိက မဏ္ဍိုင်တစ်ခု အဖြစ် အသိအမှတ်ပြု (Recognize) ပေးရပါမယ်။ သူတို့ရဲ့ လုပ်အားကို တန်ဖိုးဖြတ်ပေးရပါမယ်။ ဒါမှသာ "တော်လှန်ရေးဆိုတာ ယောကျ်ားတွေရဲ့ ကိစ္စ" ဆိုတဲ့ ခေတ်နောက်ပြန်ဆွဲ အယူအဆ ပျောက်သွားမှာပါ။ ထို့အပြင် Transwomen တွေ၊ LGBTQ+ တွေဟာလည်း ထောက်ပို့လမ်းကြောင်းတွေ၊ ဆေးတပ်တွေ၊ မြို့ပြပြောက်ကျား (Urban Guerilla) တွေမှာ အများကြီး ပါဝင်နေကြပါတယ်။ သူတို့ရဲ့ ပါဝင်မှုကို မှတ်တမ်းတင်ထားဖို့နဲ့ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ကင်းဝေးဖို့ တော်လှန်ရေးအစိုးရမှာ တာဝန်ရှိပါတယ်။

Core Chapter

အပိုင်း (၉) - အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှု (Transitional Justice)

တော်လှန်ရေး ပြီးဆုံးသွားတဲ့အခါ ဘာဆက်ဖြစ်မလဲ? ဒါကို အခုကတည်းက ပြင်ဆင်ထားရပါမယ်။

Vetting (စိစစ်ခြင်း)

အာဏာရှင် ယန္တရားမှာ ပါဝင်ခဲ့သူတွေကို ဘယ်လို အရေးယူမလဲ? ဘယ်သူ့ကို ခွင့်လွှတ်ပြီး ဘယ်သူ့ကို အပြစ်ပေးမလဲ?

Reparations (လျော်ကြေးပေးခြင်း)

နစ်နာခဲ့တဲ့ ပြည်သူတွေကို ဘယ်လို ပြန်လည်ကုစားပေးမလဲ?

Institutional Reform (အဖွဲ့အစည်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး)

စစ်တပ်၊ ရဲ၊ တရားရုံးတွေကို အစကနေ ပြန်ဖွဲ့စည်းရပါမယ်။ ဒါကို SSR (Security Sector Reform) လို့ ခေါ်ပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရဟာ "လက်စားချေရေး အစိုးရ" (Revenge Government) မဖြစ်ရပါဘူး။ "တရားမျှတမှု အစိုးရ" (Justice Government) ဖြစ်ရပါမယ်။ ဒါဟာ အရမ်းခက်ခဲတဲ့ မျှခြေ (Balance) တစ်ခုပါ။

Core Chapter

အပိုင်း (၁၀) - တော်လှန်ရေးအစိုးရနှင့် နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံရေး (Geopolitics & Realpolitik)

ထက်တို့ လူငယ်တွေ မကြာခဏ မေးလေ့ရှိကြတဲ့ မေးခွန်းတစ်ခု ရှိပါတယ်။ "ကမ္ဘာကြီးက ဘာလို့ ငါတို့ကို လာမကယ်တာလဲ၊ R2P (Responsibility to Protect) ဘာလို့ မလာတာလဲ" ဆိုတာပါပဲ။ ဒီနေရာမှာ တော်လှန်ရေးအစိုးရတစ်ရပ် နားလည်ထားရမယ့် "Realpolitik" (လက်တွေ့အကျိုးစီးပွား နိုင်ငံရေး) သဘောတရား ရှိပါတယ်။

၁။ အကျိုးစီးပွားသာ ပဓာန (Interest over Ideology)

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံတွေဟာ "လူ့အခွင့်အရေး" ကို တန်ဖိုးထားပါတယ်လို့ ပြောပေမဲ့ လက်တွေ့မှာတော့ သူတို့ရဲ့ နိုင်ငံတော် အကျိုးစီးပွား (National Interest) ကိုပဲ ဦးစားပေးပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရ အနေနဲ့ နိုင်ငံတကာကို ချဉ်းကပ်တဲ့အခါ "ငါတို့ကို သနားပါ၊ ကူညီပါ" ဆိုတဲ့ ပုံစံထက် "ငါတို့ အနိုင်ရမှ မင်းတို့အတွက် ဘယ်လို အကျိုးရှိမယ်၊ ဒေသတွင်း တည်ငြိမ်မှု ဘယ်လို ရမယ်" ဆိုတဲ့ Win-Win Strategy နဲ့ ချဉ်းကပ်ရပါတယ်။

၂။ တရားဝင်မှု တိုက်ပွဲ (The Battle for Recognition)

တော်လှန်ရေးအစိုးရအတွက် အခက်ခဲဆုံးက ကုလသမဂ္ဂ (UN) လို နေရာမျိုးမှာ နေရာရဖို့ပါ။ အာဏာရှင်တွေက နိုင်ငံပိုင် အဆောက်အဦးတွေ၊ သံရုံးတွေကို ထိန်းချုပ်ထားချိန်မှာ၊ တော်လှန်ရေးအစိုးရက "Credibility" (ယုံကြည်ကိုးစားခံရမှု) နဲ့ တိုက်ရပါတယ်။ ကိုယ့်ရဲ့ သံတမန်တွေဟာ ဘာသာစကား ကျွမ်းကျင်ရမယ်၊ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ (International Law) တွေကို နှံ့စပ်ရမယ်၊ ပြီးတော့ Lobbying (စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှု) ကို ထိထိရောက်ရောက် လုပ်နိုင်ရပါမယ်။

၃။ Proxy War အန္တရာယ် (The Risk of Proxy War)

တော်လှန်ရေးအစိုးရ အားကောင်းလာရင် အင်အားကြီး နိုင်ငံတွေက ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ချင်လာကြပါတယ်။ တရုတ်၊ အမေရိကန်၊ ရုရှား စတဲ့ အင်အားကြီးတွေရဲ့ ကြားမှာ ကိုယ်ပိုင် လွတ်လပ်ခွင့် (Autonomy) မပျောက်အောင် ထိန်းရတာဟာ ကြိုးတန်းလမ်းလျှောက်ရသလိုပါပဲ။ ထက်တို့ တော်လှန်ရေးဟာ သူများနိုင်ငံတွေရဲ့ စစ်တလင်း မဖြစ်ဖို့ တော်လှန်ရေး ခေါင်းဆောင်တွေမှာ သံတမန်ရေးရာ သတိကြီးကြီး ရှိရပါမယ်။

Core Chapter

အပိုင်း (၁၁) - ယဉ်ကျေးမှု တော်လှန်ရေး (The Cultural Revolution)

> *"တော်လှန်ရေးဆိုတာ သေနတ်ကိုင် တိုက်ပွဲဝင်ရုံနဲ့ မပြီးပါဘူး။ လူတွေရဲ့ ဦးနှောက်ထဲက ခေတ်ဟောင်း အတွေးအခေါ်တွေကို ပါ ဆေးကြောရတာပါ" လို့ ဆိုရှယ်လစ် ခေါင်းဆောင်တွေ ပြောဖူးကြပါတယ်။ ထက်ကတော့ ဒါကို Feminist အမြင်၊ Gen Z*

> *အမြင်နဲ့ ပြန်ဖွင့်ဆိုချင်ပါတယ်။*

၁။ ဘာသာစကား တော်လှန်ရေး (De-militarizing Language)

ထက်တို့ နေ့စဉ်သုံးနေတဲ့ စကားလုံးတွေထဲမှာ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရတွေ၊ ဖိုဝါဒသုံး စကားလုံးတွေ အများကြီး ရှိနေပါတယ်။ ဥပမာ - ခေါင်းဆောင်ဆိုရင် "အဘ" လို့ ခေါ်တာမျိုးတွေပေါ့။ တော်လှန်ရေးအစိုးရ လက်ထက်မှာ ဒီလို အာဏာရှင်ဆန်တဲ့ ယဉ်ကျေးမှုကို ဖျက်သိမ်းပြီး တန်းတူညီမျှတဲ့ "ရဲဘော်"၊ "မောင်နှမ"၊ "သူငယ်ချင်း" ဆိုတဲ့ ယဉ်ကျေးမှုကို အစားထိုးရပါမယ်။

၂။ အနုပညာ လွတ်လပ်ခွင့် (Artistic Freedom)

တော်လှန်ရေး ကာလမှာ ထွက်ပေါ်လာတဲ့ Rap သီချင်းတွေ၊ ကဗျာတွေ၊ Performance Art တွေဟာ သမိုင်းမှတ်တမ်းတွေပါပဲ။ တော်လှန်ရေးအစိုးရဟာ အနုပညာကို ဝါဒဖြန့် ချိရေး (Propaganda) သက်သက် အဖြစ် အသုံးမချဘဲ လွတ်လပ်စွာ ဖန်တီးခွင့် ပေးရပါမယ်။ အနုပညာရှင်တွေက တော်လှန်ရေးအစိုးရရဲ့ အမှားတွေကို ထောက်ပြရင်တောင် လက်ခံနိုင်တဲ့ သဘောထားကြီးမှု ရှိရပါမယ်။

၃။ Identity Politics (ဝိသေသလက္ခဏာ နိုင်ငံရေး)

> *"ဗမာ" ယဉ်ကျေးမှု တစ်ခုတည်းကို "မြန်မာ" ယဉ်ကျေးမှုအဖြစ် လွှမ်းမိုးထားတာ (Burmanization) ကို အဆုံးသတ်ရပါမယ်။ တိုင်းရင်းသားတိုင်းရဲ့ စာပေ၊ ဘာသာစကားနဲ့ ရိုးရာတွေကို တန်ဖိုးထားတဲ့ "ဖက်ဒရယ် ယဉ်ကျေးမှု" (Federal Culture) ကို တည်ဆောက်ရပါမယ်။ ဒီနေရာမှာ ထက်တို့ LGBTQ+ ယဉ်ကျေးမှု (Queer Culture) ကလည်း အရေးပါပါတယ်။ Queer Art၊ Drag Culture တွေဟာ အာဏာရှင်ရဲ့ တင်းကျပ်တဲ့ စည်းမျဉ်းတွေကို ချိုးဖောက်တဲ့ တော်လှန်ရေး လက်နက်တွေ ဖြစ်လာပါတယ်။*

Core Chapter

အပိုင်း (၁၂) - ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်းများ (Ethical Dilemmas)

ဒါကတော့ ထက် အလွန်စိတ်ဝင်စားတဲ့ ဒဿနိကဗေဒ (Philosophy) အပိုင်းပါ။ တော်လှန်ရေးအစိုးရ တစ်ရပ်ဟာ "Dirty Hands" (ညစ်ပေသော လက်များ) ပြဿနာနဲ့ အမြဲ ရင်ဆိုင်ရပါတယ်။

၁။ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် တရားမျှတမှု (Violence vs. Justice)

> *"ပန်းတိုင်က နည်းလမ်းကို တရားသေ ဆုံးဖြတ်သလား" (Does the end justify the means?) ဆိုတာ ဂန္ဓဝင် မေးခွန်းပါ။ တော်လှန်ရေးအတွက်မို့လို့ ဒလန် (Informant) တွေကို သတ်တာ တရားသလား? စစ်ရေး လိုအပ်ချက်အရ အရပ်သားတွေ ထိခိုက်တာကို လက်ခံနိုင်သလား? ဒီမေးခွန်းတွေဟာ တော်လှန်ရေး ခေါင်းဆောင်တွေရဲ့ ညတွေကို အိပ်မပျော်စေတဲ့ မေးခွန်းတွေပါ။ တော်လှန်ရေးအစိုးရမှာ Code of Conduct (ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်း) တိတိကျကျ ရှိရမယ်။ Geneva Convention (ဂျီနီဗာ သဘောတူညီချက်) တွေကို လိုက်နာရမယ်။ ကိုယ်က "မိစ္ဆာ" ကို တိုက်နေတာ ဖြစ်တဲ့အတွက် ကိုယ်တိုင် "မိစ္ဆာ" မဖြစ်သွားဖို့ အရေးကြီးပါတယ်။*

၂။ The Moral Injury (ကိုယ်ကျင့်တရားဆိုင်ရာ ဒဏ်ရာ)

တော်လှန်ရေး ရဲဘော်တွေဟာ လူသတ်ချင်လို့ သေနတ်ကိုင်တာ မဟုတ်ပါဘူး။ အခြေအနေအရ ကိုင်ရတာပါ။ လူတစ်ယောက်ကို သတ်လိုက်ရတဲ့အခါ ရလာတဲ့ စိတ်ဒဏ်ရာ (Moral Injury) ဟာ PTSD ထက်တောင် ကုရခက်ပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရဟာ

စစ်အောင်နိုင်ရေး တစ်ခုတည်း မဟုတ်ဘဲ ရဲဘော်တွေရဲ့ လူသားဆန်မှု (Humanity) ကိုပါ ထိန်းသိမ်းပေးဖို့ တာဝန်ရှိပါတယ်။

Core Chapter

အပိုင်း (၁၃) - တော်လှန်ရေးအလွန် နှင့် နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေး (Post-Revolution & Nation Building)

တော်လှန်ရေး ပြီးသွားရင် ဘာဆက်ဖြစ်မလဲ။ "Happy Ending" ဆိုတာ ရုပ်ရှင်တွေထဲမှာပဲ ရှိတာပါ။ လက်တွေ့မှာတော့ တော်လှန်ရေးအလွန် ကာလဟာ ပိုပြီး ရှုပ်ထွေးနိုင်ပါတယ်။

၁။ DDR (Disarmament, Demobilization, Reintegration)

ဒါက အရေးအကြီးဆုံး နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်ပါ။ နိုင်ငံအနှံ့ ပြန့်ကျဲနေတဲ့ လက်နက်တွေကို ဘယ်လို ပြန်သိမ်းမလဲ (Disarmament)။ စစ်သားတွေကို အရပ်သားဘဝ ဘယ်လို ပြန်ရောက်အောင် လုပ်မလဲ (Demobilization)။ သူတို့ကို လူ့အဖွဲ့အစည်းထဲ ဘယ်လို ပြန်ဝင်ဆံ့အောင် လုပ်မလဲ (Reintegration)။ ဒါကို သေချာ မလုပ်နိုင်ရင် တိုင်းပြည်ဟာ စစ်ဘုရင်ဝါဒ (Warlordism) အောက်ကို ရောက်သွားနိုင်ပါတယ်။

၂။ Federalism as a Mindset (စိတ်ဓာတ်ရေးရာ ဖက်ဒရယ်)

ဖက်ဒရယ်ဆိုတာ ပြည်နယ်တွေ ခွဲပေးရုံနဲ့ မပြီးပါဘူး။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကို စွန့်လွှတ်နိုင်တဲ့ စိတ်ဓာတ် (Decentralized Mindset) လိုပါတယ်။ တော်လှန်ရေး အစိုးရ လက်ထက်ကတည်းက ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်ရေး (Local Governance) တွေကို လုပ်ပိုင်ခွင့် အပြည့်ပေးပြီး လေ့ကျင့်ပေးထားရပါမယ်။

၃။ Reconciliation (ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး)

ဒါက ခံစားချက်အရ လက်ခံဖို့ အခက်ခဲဆုံးပါ။ အာဏာရှင် ယန္တရားထဲမှာ ပါဝင်ခဲ့တဲ့ Non-CDM ဝန်ထမ်းတွေ၊ စစ်သား မိသားစုတွေကို လူ့အဖွဲ့အစည်းက ဘယ်လို ပြန်လက်ခံမလဲ။ အမုန်းတရား သံသရာ (Cycle of Hatred) ကို ဘယ်နားမှာ ဖြတ်မလဲ။ Nelson Mandela တို့ တောင်အာဖရိကမှာ လုပ်ခဲ့သလို Truth and Reconciliation Commission (အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး ကော်မရှင်) မျိုး ပေါ်ပေါက်လာဖို့ လိုပါလိမ့်မယ်။

Core Chapter

အပိုင်း (၁၄) - တော်လှန်ရေး ပညာရေး (Revolutionary Pedagogy)

တော်လှန်ရေးအစိုးရ တစ်ရပ်ရဲ့ အရေးကြီးဆုံး တာဝန်တစ်ခုက "ကျောင်းဖွင့်ပေးရုံ" သက်သက် မဟုတ်ပါဘူး။ "ဘယ်လို ပညာရေးမျိုး ပေးမလဲ" ဆိုတာက ပိုအရေးကြီးပါတယ်။ အာဏာရှင်စနစ်က နှစ်ပေါင်းများစွာ ရိုက်သွင်းထားတဲ့ "ကြက်တူရွေးစာအံစနစ်" (Rote Learning) နဲ့ "နာခံမှုဝါဒ" (Obedience) ကို ဖျက်သိမ်းရပါမယ်။

၁။ ဝေဖန်ပိုင်းခြားနိုင်သော ပညာရေး (Critical Pedagogy)

ဘရာဇီး ပညာရေးဒဿနပညာရှင် Paulo Freire ပြောခဲ့တဲ့ "Pedagogy of the Oppressed" (ဖိနှိပ်ခံများအတွက် ပညာရေး) သီအိုရီကို တော်လှန်ရေးအစိုးရက ကျင့်သုံးရပါမယ်။ ဆရာက ပြောသမျှ ခေါင်းငြိမ့်ရတဲ့ ပညာရေး မဟုတ်ဘဲ ကျောင်းသားက "ဘာကြောင့်လဲ" လို့ ပြန်မေးရဲတဲ့ ပညာရေး ဖြစ်ရပါမယ်။ အာဏာရှင်ကို တော်လှန်တယ်ဆိုတာ စာသင်ခန်းထဲကနေ စရတာပါ။

၂။ သမိုင်းကို ပြန်လည်ရေးသားခြင်း (Decolonizing History)

ထက်တို့ သင်ခဲ့ရတဲ့ သမိုင်းတွေမှာ ဘုရင်တွေ၊ စစ်သူကြီးတွေ အကြောင်းပဲ ပါပြီး ပြည်သူတွေ၊ အမျိုးသမီးတွေ၊ တိုင်းရင်းသားတွေရဲ့ အခန်းကဏ္ဍ ပျောက်နေတတ်ပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရရဲ့ ပညာရေးမှာ "People's History" (ပြည်သူ့သမိုင်း) ကို ဦးစားပေးရပါမယ်။ ဥပမာ - ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း အကြောင်း သင်ရင် သူ စစ်တိုက်ခဲ့တာတင် မကဘဲ သူ့ရဲ့ နိုင်ငံရေး ဒဿနတွေ၊ ဖက်ဒရယ် အိပ်မက်တွေကိုပါ သင်ပေးရမှာပါ။

၃။ Civic Education (နိုင်ငံသား ပညာရေး)

ဒီမိုကရေစီ ဆိုတာ မဲပေးရုံနဲ့ မပြီးပါဘူး။ ကိုယ့်ရဲ့ အခွင့်အရေးနဲ့ တာဝန်ကို နားလည်တဲ့ "Active Citizens" (တက်ကြွ နိုင်ငံသား) တွေ မွေးထုတ်ပေးရပါမယ်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုတာ ဘာလဲ၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုတာ ဘာလဲ ဆိုတာကို မူလတန်းအရွယ် ကတည်းက နားလည်အောင် သင်ကြားပေးရမယ့် တာဝန် တော်လှန်ရေးအစိုးရမှာ ရှိပါတယ်။

Core Chapter

အပိုင်း (၁၅) - အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အင်ဂျင်နီယာ (Institutional Engineering)

ဒါကတော့ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ သက်သက်ပါ။ အာဏာရှင် ပြုတ်ကျသွားပြီးရင် နောက်ထပ် အာဏာရှင်သစ် မပေါ်လာအောင် နိုင်ငံရဲ့ "အရိုးစု" (Structure) ကို ဘယ်လို တည်ဆောက်မလဲ။

၁။ Checks and Balances (အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းမှု)

တော်လှန်ရေး ကာလမှာတော့ ဗဟိုက အမိန့်ပေးတာ လိုအပ်ကောင်း လိုအပ်နိုင်ပေမဲ့ အနာဂတ် နိုင်ငံတော်မှာတော့ အာဏာကို တစ်နေရာတည်းမှာ မပုံထားရပါဘူး။ ဥပဒေပြုရေး (Legislative)၊ အုပ်ချုပ်ရေး (Executive) နဲ့ တရားစီရင်ရေး (Judicial) မဏ္ဍိုင် (၃) ရပ်ဟာ တစ်ခုနဲ့တစ်ခု လုံးဝ လွတ်လပ်ပြီး ထိန်းကျောင်းနေရပါမယ်။

၂။ Decentralization (ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း)

ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီရဲ့ အနှစ်သာရပါ။ ရန်ကုန်နဲ့ နေပြည်တော်က လူကြီးတွေက ချင်းပြည်နယ် တောင်ပေါ်က ကိစ္စကို လှမ်းဆုံးဖြတ်တာမျိုး မဖြစ်ရတော့ပါဘူး။ တော်လှန်ရေးအစိုးရ အနေနဲ့ အခုကတည်းက ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တွေ (Local Administration Bodies) ကို လုပ်ပိုင်ခွင့်တွေ ခွဲဝေပေးပြီး လေ့ကျင့်ပေးထားရပါမယ်။

၃။ Security Sector Reform (လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး)

ဒါက အခက်ဆုံးပါပဲ။ "စစ်တပ်" ဆိုတာ နိုင်ငံရေးရဲ့ အထက်မှာ မရှိရတော့ဘဲ အရပ်သား အစိုးရရဲ့ လက်အောက် (Civilian Control) မှာပဲ ရှိရပါမယ်။ တော်လှန်ရေး တပ်ဖွဲ့ဝင် (PDFs/EROs) တွေကို အနာဂတ် ဖက်ဒရယ် တပ်မတော် (Federal Army) အဖြစ် ဘယ်လို စနစ်တကျ ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းမလဲ ဆိုတာဟာ တော်လှန်ရေးအစိုးရရဲ့ အကြီးမားဆုံး အိမ်စာ (Homework) ပါပဲ။

Core Chapter

အပိုင်း (၁၆) - တော်လှန်ရေး စိတ်ပညာ (The Psychology of Resistance)

နိုင်ငံရေးသမားတွေ သိပ်မပြောကြပေမဲ့ ထက်တို့လို လူငယ်တွေ၊ Feminist တွေအတွက် အရမ်းအရေးကြီးတဲ့ အပိုင်းပါ။ Frantz Fanon ရဲ့ အတွေးအခေါ်တွေကို အခြေခံပြီး ပြောချင်ပါတယ်။

၁။ Internalized Oppression (ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် ဖိနှိပ်ထားသော စိတ်)

နှစ်ပေါင်းများစွာ ဖိနှိပ်ခံရတဲ့အခါ ပြည်သူတွေရဲ့ စိတ်ထဲမှာ "ငါတို့က ညံ့လို့ ခံရတာပါ"၊ "အာဏာရှိတဲ့သူက အမှန်ပဲ" ဆိုတဲ့ စိတ်ဓာတ်တွေ စွဲကပ်နေတတ်ပါတယ်။ ဒါကို "Slave Mentality" (ကျွန်စိတ်) လို့ ခေါ်ပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရဟာ ဒီစိတ်ဓာတ်ကို ချွတ်ပေးရပါမယ်။ "မင်းတို့ဟာ သားကောင် (Victim) မဟုတ်ဘူး၊ မင်းတို့ဟာ လွတ်မြောက်ရေး တိုက်ပွဲဝင်သူ (Survivor/Fighter) တွေ" ဆိုတဲ့ စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးရပါမယ်။

၂။ The Danger of Becoming the Monster

Nietzsche ပြောဖူးတဲ့ စကားရှိပါတယ်။ "မိစ္ဆာကို တိုက်တဲ့သူဟာ ကိုယ်တိုင် မိစ္ဆာ မဖြစ်သွားအောင် သတိထားရမယ်" တဲ့။ ရန်သူက ရက်စက်လို့ ကိုယ်က ပြန်ရက်စက်မယ်၊ ရန်သူက မုဒိမ်းကျင့်လို့ ကိုယ်က ပြန်လုပ်မယ် ဆိုတဲ့ စိတ်ဓာတ်မျိုး ဝင်မလာအောင် တော်လှန်ရေး ခေါင်းဆောင်တွေက ထိန်းသိမ်းရပါမယ်။ တော်လှန်ရေးရဲ့ "Moral High Ground" (ကိုယ်ကျင့်တရား အမြင့်) ကို လုံးဝ အကျမခံရပါဘူး။

Core Chapter

အပိုင်း (၁၇) - နည်းပညာနှင့် အနာဂတ် နိုင်ငံတော် (Tech & The Future State)

၁။ Surveillance vs. Privacy (စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး လွတ်လပ်မှု)

အာဏာရှင်တွေက AI နဲ့ CCTV တွေကို သုံးပြီး ပြည်သူကို ထောက်လှမ်းပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရ အနေနဲ့ကတော့ နည်းပညာကို "လွတ်လပ်ခွင့်" အတွက် သုံးရပါမယ်။ ဒါပေမဲ့ သတိထားရမှာက တော်လှန်ရေး ကာလမှာ လုံခြုံရေးအရ Data တွေ အများကြီး ကောက်ယူရတတ်ပါတယ်။ တော်လှန်ရေး ပြီးသွားရင် ဒီ Data တွေကို ဘယ်လို စီမံမလဲ? "Digital Dictatorship" (ဒစ်ဂျစ်တယ် အာဏာရှင်) မဖြစ်သွားအောင် Data Privacy Law တွေကို အခုကတည်းက စဉ်းစားထားရပါမယ်။

၂။ Innovation in Governance (အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ဆန်းသစ်တီထွင်ခြင်း)

Blockchain နည်းပညာကို သုံးပြီး မဲပေးစနစ် (Voting)၊ မြေယာမှတ်ပုံတင် စနစ် (Land Registration) တွေကို ပွင့်လင်းမြင်သာအောင် လုပ်လို့ ရပါတယ်။ အဂတိလိုက်စားမှု (Corruption) ကို နည်းပညာနဲ့ တိုက်ဖျက်နိုင်ပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရဟာ Tech-savvy (နည်းပညာကျွမ်းကျင်) ဖြစ်လေ၊ ယန္တရား ပိုမြန်ဆန်လေ ဖြစ်မှာပါ။

Core Chapter

အပိုင်း (၁၈) - ဖိုဝါဒဆန့်ကျင်ရေး နိုင်ငံတော်သစ် (The Feminist State)

တော်လှန်ရေးအစိုးရ အောင်မြင်ပြီးရင် ပေါ်လာမယ့် နိုင်ငံဟာ "ဖိုကြီးစိုးရေးစနစ်" (Patriarchy) ရဲ့ အစွယ်အပွားတွေ ကင်းစင်တဲ့ နိုင်ငံ ဖြစ်ရပါမယ်။

Family Law Reform

အမျိုးသမီးတွေ၊ ကလေးတွေ၊ LGBTQ+ တွေကို အမှန်တကယ် ကာကွယ်ပေးနိုင်တဲ့ မိသားစု ဥပဒေတွေ ပြဋ္ဌာန်းရမယ်။

Marriage Equality

ထက်တို့လို Transwoman တွေ၊ Lesbian စုံတွဲတွေ တရားဝင် လက်ထပ်ခွင့် ရှိရမယ်။ ချစ်ခြင်းမေတ္တာဟာ ရာဇဝတ်မှု မဟုတ်သလို၊ ခွဲခြားဆက်ဆံစရာလည်း မဟုတ်ပါဘူး။

Inclusive Curriculum

ကျောင်းသင်ခန်းစာတွေမှာ Gender Stereotypes (ဥပမာ - မိန်းကလေးဆို အိမ်မှုကိစ္စလုပ်၊ ယောကျ်ားလေးဆို အလုပ်သွားလုပ်) ပုံစံတွေကို ဖျက်သိမ်းပြီး လူသားချင်း တန်းတူညီမျှတဲ့ စာရိတ္တကို သင်ကြားပေးရမယ်။

Core Chapter

အပိုင်း (၁၉) - နိဂုံးချုပ်နှင့် လူငယ်များသို့ အမှာစကား

စာရွက်သွားပြီမို့ နိဂုံးချုပ်ပါတော့မယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရ (Revolutionary Government) ဆိုတာ ပြီးပြည့်စုံတဲ့ နတ်ဘုံနတ်နန်း မဟုတ်ပါဘူး။ သူက "ဆောက်လုပ်ဆဲ အဆောက်အဦး" (Construction Site) တစ်ခုပါ။ ဖုန်တွေထမယ်၊ ဆူညံမယ်၊ အန္တရာယ်များမယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီအဆောက်အဦးပြီးသွားရင် ထက်တို့အားလုံး လုံလုံခြုံခြုံ နေရမယ့် အိမ်ကြီး ဖြစ်လာမှာပါ။ တော်လှန်ရေးအစိုးရ (Revolutionary Government) ဆိုတဲ့ ခေါင်းစဉ်ကြီးအောက်မှာ ထက်တို့ ခရီးနှင်လာခဲ့ကြတာ နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေး၊ စီးပွားရေး၊ ပညာရေး၊ စိတ်ပညာ၊ နည်းပညာနဲ့ ဂျဲန်ဒါအရေး အစုံပါဝင်ခဲ့ပါပြီ။ တော်လှန်ရေးဆိုတာ တစ်ညတည်းနဲ့ ပြီးတဲ့ ကိစ္စ မဟုတ်ပါဘူး။ "Marathon" (မာရသွန်) အပြေးပြိုင်ပွဲနဲ့ တူပါတယ်။ အမောခံနိုင်ရမယ်၊ ဇွဲရှိရမယ်၊ ဗျူဟာ ရှိရမယ်။ အရေးကြီးဆုံးကတော့ "အိပ်မက် ရှိရမယ်"။ ထက်တို့ရဲ့ အိပ်မက်က ရိုးရှင်းပါတယ်။ "ကြောက်ရွံ့ခြင်းကင်းတဲ့ ဘဝ"၊ "တန်းတူညီမျှတဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်း" နဲ့ "ကိုယ့်ကံကြမ္မာ ကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရှိတဲ့ နိုင်ငံ" ပါပဲ။ ထက်တို့လို Gen Z လူငယ်တွေ၊ ပညာတတ်တွေ၊ Feminist တွေ အနေနဲ့ တော်လှန်ရေးအစိုးရကို "မျက်စိမှိတ် ထောက်ခံခြင်း" (Blind Support) မလုပ်သင့်ပါဘူး။ Critical Support (ဝေဖန်ထောက်ပြရင်း ထောက်ခံခြင်း) ကို လုပ်ရပါမယ်။ သူတို့ လမ်းလွဲနေရင် ထောက်ပြရမယ်။ သူတို့ အားနည်းနေရင် ဝင်ကူရမယ်။ သူတို့ မေ့နေတဲ့ လူနည်းစု အခွင့်အရေးတွေကို သတိပေးရမယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရဆိုတာ ပြည်သူက မွေးဖွားပေးလိုက်တဲ့ သားသမီးပါ။ မိဘဖြစ်တဲ့ ပြည်သူက ပြုစုပျိုးထောင်မှ သူ ရှင်သန်မှာ ဖြစ်ကြောင်း ရေးသားတင်ပြလိုက်ရပါတယ်ရှင်။

Special Supplement: The Blueprint for a New Nation

Blueprint for a New Nation

အထူးကဏ္ဍ (၁) - ဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီဇိုင်း (Designing the Federal Constitution)

တော်လှန်ရေး ပြီးသွားတဲ့အခါ အရေးအကြီးဆုံးက "စာအုပ်အသစ်" (Constitution) ပါပဲ။ ဒီစာအုပ်က ထက်တို့အားလုံးရဲ့ ကံကြမ္မာကို ဆုံးဖြတ်မှာပါ။

၁။ Constituent Assembly (တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော်)

ပုံမှန် လွှတ်တော်နဲ့ မတူပါဘူး။ ဒီလွှတ်တော်ရဲ့ တာဝန်က ဥပဒေပြုဖို့ မဟုတ်ဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲဖို့ သက်သက်ပါပဲ။ ဒီလွှတ်တော်မှာ နိုင်ငံရေးပါတီတွေတင် ပါလို့ မရပါဘူး။ Quota System: အမျိုးသမီး ၃၀% (သို့) ၅၀% ပါဝင်ရမယ်။ LGBTQ+ ကိုယ်စားလှယ်တွေ ပါရမယ်။ မသန်စွမ်းသူတွေ ပါရမယ်။ Civil Society Participation: အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းတွေ၊ ကျောင်းသားသမဂ္ဂတွေရဲ့ အသံကို နားထောင်မယ့် ယန္တရား ပါရမယ်။

၂။ Asymmetric Federalism (မညီမျှသော ဖက်ဒရယ်စနစ်)

ဒါက မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ အရမ်းကိုက်ညီပါတယ်။ ပြည်နယ်တိုင်းက တူညီတဲ့ အာဏာကို ရတာမျိုး မဟုတ်ဘဲ ကိုယ့်ဒေသရဲ့ လိုအပ်ချက်၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူဦးရေအလိုက် မတူညီတဲ့ လုပ်ပိုင်ခွင့် (Autonomy) တွေကို ရရှိတဲ့ စနစ်ပါ။ ဥပမာ - ရှမ်းပြည်နယ်က သူ့ရဲ့ ကျယ်ပြန့်တဲ့ နယ်မြေအရ ကိုယ်ပိုင် ရဲတပ်ဖွဲ့ (State Police) ဖွဲ့စည်းခွင့် ပိုရနိုင်ပြီး လူဦးရေ နည်းတဲ့ ပြည်နယ်ငယ်လေးတွေကတော့ ဗဟိုရဲ့ အထောက်အပံ့ (Grant) ကို ပိုရယူတာမျိုးပေါ့။ ဒါက "Equality of Result" (ရလဒ်တန်းတူညီမျှမှု) ကို ဦးတည်ပါတယ်။

၃။ Secular State (ဘာသာရေး လွှမ်းမိုးမှုကင်းသော နိုင်ငံ)

ထက်တို့ Gen Z တွေ လိုချင်တာက ဒါပါပဲ။ နိုင်ငံတော်ဘာသာ ဆိုတာ မရှိရတော့ဘူး။ နိုင်ငံရေးနဲ့ ဘာသာရေး လုံးဝ (လုံးဝ) ကွဲပြားရမယ်။ ကျောင်းသင်ရိုးတွေမှာ ဘာသာရေး သင်ခန်းစာတွေ မထည့်ရဘူး။ လွှတ်တော်ထဲမှာ ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်တွေ နေရာယူတာမျိုး မရှိရဘူး။ ဒါမှသာ လူနည်းစု ဘာသာဝင်တွေနဲ့ ဘာသာမဲ့ (Atheist) တွေအတွက် လုံခြုံတဲ့ နိုင်ငံ ဖြစ်လာမှာပါ။

Blueprint for a New Nation

အထူးကဏ္ဍ (၂) - အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှု ယန္တရားများ (Detailed Transitional Justice Mechanisms)

ရှေ့အပိုင်းမှာ အကြမ်းဖျင်း ပြောခဲ့ပေမဲ့ ဒါက အရမ်းအရေးကြီးလို့ အသေးစိတ် ထပ်ပြောပါမယ်။ တော်လှန်ရေး ပြီးရင် "လက်စားချေမလား၊ ခွင့်လွှတ်မလား" ဆိုတဲ့ လမ်းဆုံကို ရောက်ပါလိမ့်မယ်။

၁။ Truth and Dignity Commission (အမှန်တရားနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာ ကော်မရှင်)

တောင်အာဖရိက ပုံစံကို နမူနာယူပြီး ဖွဲ့စည်းသင့်ပါတယ်။ Victim-Centered Approach: ကျူးလွန်ခံရသူတွေ (ဥပမာ - စစ်ကြောရေးမှာ နှိပ်စက်ခံရသူတွေ၊ မုဒိမ်းကျင့်ခံရသူတွေ) လာရောက်ပြီး သူတို့ရဲ့ အဖြစ်အပျက်တွေကို လူသိရှင်ကြား ထွက်ဆိုခွင့် ပေးရမယ်။ ဒါက သူတို့ရဲ့ စိတ်ဒဏ်ရာကို ကုစားပေးရာ ရောက်သလို၊ သမိုင်းမှတ်တမ်းလည်း ဖြစ်စေပါတယ်။ Amnesty for Truth: ကျူးလွန်ခဲ့သူတွေ (အောက်ခြေ စစ်သားတွေ) က အမှန်အတိုင်း ဝန်ခံရင် ပြစ်ဒဏ်လျှော့ပေါ့ပေးတာမျိုး စဉ်းစားရမယ်။ ဒါမှ အမှန်တရား ပေါ်လာမှာပါ။ (ဒါပေမဲ့ ကြီးလေးတဲ့ ရာဇဝတ်မှု War Crimes ကျူးလွန်သူ ခေါင်းဆောင်တွေကိုတော့ လုံးဝ ခွင့်မလွှတ်ရပါဘူး။)

၂။ Lustration / Vetting (စိစစ် ဖယ်ရှားခြင်း)

အာဏာရှင် ယန္တရားမှာ ပါဝင်ခဲ့တဲ့ ဝန်ထမ်းတွေ၊ တရားသူကြီးတွေ၊ ရဲတွေကို ပြန်လည် စိစစ်တဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်ပါ။ အကုန်လုံးကို ဖြုတ်ပစ်ရင် ယန္တရား ရပ်သွားနိုင်တယ်။ ဒါကြောင့် "အဓိက တာဝန်ရှိသူ" (Architects) နဲ့ "အမိန့်အရ လုပ်ရသူ" (Followers) ကို ခွဲခြားရမယ်။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု မှတ်တမ်း (Human Rights Record) ရှိတဲ့သူတွေကိုတော့ အစိုးရ အလုပ်ကနေ ထာဝရ ပိတ်ပင် (Blacklist) ရမယ်။

၃။ Reparations Program (ပြန်လည် ကုစားခြင်း အစီအစဉ်)

ငွေကြေး ပေးတာ တစ်ခုတည်း မဟုတ်ပါဘူး။ Symbolic Reparations: ကျဆုံးသွားတဲ့ သူရဲကောင်းတွေအတွက် အောက်မေ့ဖွယ် အထိမ်းအမှတ်တွေ၊ ပြတိုက်တွေ ဆောက်လုပ်ခြင်း။ Medical & Educational Support: ကျဆုံးသူတွေရဲ့ မိသားစုဝင်တွေကို တစ်သက်တာ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုနဲ့ ပညာသင်ဆုတွေ ပေးခြင်း။ Land Restitution: စစ်တပ်က မတရား သိမ်းထားတဲ့ လယ်ယာမြေတွေကို မူလပိုင်ရှင်တွေလက်ထဲ ပြန်အပ်ခြင်း။

Blueprint for a New Nation

အထူးကဏ္ဍ (၃) - ဖိုဝါဒဆန့်ကျင်ရေးနှင့် LGBTQ+ အခွင့်အရေး (The Pink Agenda)

ထက်က Transwoman တစ်ယောက်အနေနဲ့ ဒီကဏ္ဍကို ထည့်သွင်းရတာ ဂုဏ်ယူပါတယ်။ နိုင်ငံသစ်မှာ LGBTQ+ တွေရဲ့ နေရာက ဘယ်မှာလဲ?

၁။ Gender Recognition Law (ဂျဲန်ဒါ အသိအမှတ်ပြု ဥပဒေ)

ထက်တို့လို Transgender တွေအတွက် မှတ်ပုံတင်မှာ၊ နိုင်ငံကူးလက်မှတ်မှာ ကိုယ်ခံယူထားတဲ့ ဂျဲန်ဒါ (Male, Female or X) ကို လွတ်လပ်စွာ ပြောင်းလဲခွင့် ရှိရမယ်။ "ဆရာဝန် ထောက်ခံချက် လိုတယ်"၊ "ခွဲစိတ်ထားမှ ရမယ်" ဆိုတဲ့ ကန့်သတ်ချက်တွေ မရှိဘဲ "Self-Identification" (မိမိသဘောဆန္ဒအရ သတ်မှတ်ခွင့်) ကို အခြေခံရမယ်။

၂။ Hate Speech Legislation (အမုန်းစကား တားဆီးရေး ဥပဒေ)

LGBTQ+ တွေ၊ အမျိုးသမီးတွေ၊ လူနည်းစုတွေအပေါ် ပစ်မှတ်ထားတဲ့ အမုန်းစကားတွေကို လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့် (Free Speech) လို့ မသတ်မှတ်ဘဲ ရာဇဝတ်မှု (Crime) အဖြစ် သတ်မှတ်ရမယ်။ အွန်လိုင်းမှာ Cyber Bullying လုပ်တာတွေကိုပါ ထိထိရောက်ရောက် အရေးယူရမယ်။

၃။ Pink Economy (ပန်းရောင် စီးပွားရေး)

LGBTQ+ တွေဟာ ဖန်တီးနိုင်စွမ်း (Creativity) မြင့်မားသူတွေ ဖြစ်တတ်ပါတယ်။ ဖက်ရှင်၊ အနုပညာ၊ ခရီးသွားလုပ်ငန်းနဲ့ Tech Industry တွေမှာ LGBTQ+ လုပ်ငန်းရှင်တွေကို အားပေးကူညီတဲ့ အစီအစဉ်တွေ (Grants/Loans) ထားရှိသင့်ပါတယ်။ ဒါဟာ နိုင်ငံရဲ့ စီးပွားရေးကို တစ်ဖက်တစ်လမ်းက မြင့်တင်ပေးရာ ရောက်ပါတယ်။

Blueprint for a New Nation

အထူးကဏ္ဍ (၄) - ဒစ်ဂျစ်တယ် ဒီမိုကရေစီ (Digital Democracy)

၁။ E-Residency & Digital ID

အက်စတိုးနီးယား (Estonia) နိုင်ငံလိုမျိုး Digital ID စနစ်ကို တည်ဆောက်ရမယ်။ ဗျူရိုကရေစီ ကြိုးနီစနစ် (Red Tape) တွေကို ဖြတ်တောက်ဖို့အတွက် မှတ်ပုံတင်၊ ယာဉ်မောင်းလိုင်စင်၊ ကျန်းမာရေး မှတ်တမ်း အားလုံးကို ကတ်တစ်ကတ်တည်း (သို့) ဖုန်း Application တစ်ခုတည်းနဲ့ ချိတ်ဆက်ထားရမယ်။ ဒါဟာ အဂတိလိုက်စားမှုကို တိုက်ဖျက်ရာမှာ အထိရောက်ဆုံး လက်နက်ပါပဲ။

၂။ Liquid Democracy (အရည်ပျော် ဒီမိုကရေစီ)

ဒါက အယူအဆသစ်ပါ။ ကိုယ်စားလှယ် (MP) ကို ၅ နှစ်မှ တစ်ခါ မဲပေးတာမျိုး မဟုတ်ဘဲ အရေးကြီးတဲ့ ဥပဒေကြမ်းတွေ (Bills) မှာ ပြည်သူက Blockchain နည်းပညာသုံးပြီး တိုက်ရိုက် မဲပေးခွင့် (Direct Voting) ရတာမျိုး (သို့မဟုတ်) ကိုယ်မဲပေးချင်တဲ့ ခေါင်းစဉ်မှာ ကျွမ်းကျင်တဲ့သူကို ကိုယ့်အစား မဲပေးခွင့် လွှဲအပ်တာမျိုး (Delegation) ပါ။ နည်းပညာမြင့်မားတဲ့ နိုင်ငံသစ်မှာ ဒါကို စမ်းသပ်သင့်ပါတယ်။

Vision 2035 အနာဂတ် မျှော်မှန်းချက်

ထက်၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး မျှော်မှန်းချက် (A Personal Vision: 2035)

မြင်ယောင်ကြည့်ရအောင်... ခုနှစ်က ၂၀၃၅။ ရန်ကုန်မြို့ရဲ့ မနက်ခင်းဟာ သန့်ရှင်းလတ်ဆတ်နေတယ်။ လျှပ်စစ်ဘတ်စ်ကား (EV Bus) တွေ ပြေးဆွဲနေတယ်။ ထက်က "Women Nation" အဖွဲ့အစည်းရဲ့ ရုံးခွဲကို သွားနေတာ။ ရုံးခန်းက ဟောင်းနွမ်းနေတဲ့ ဝန်ကြီးဌာန အဆောက်အဦး မဟုတ်ဘဲ လူငယ်တွေ စုဝေးရာ Co-working Space လေးတစ်ခုမှာ။ အဲဒီမှာ တိုင်းရင်းသား လူငယ်တွေ၊ LGBTQ+ တွေ၊ မသန်စွမ်းသူတွေ အားလုံး တန်းတူညီမျှ အလုပ်လုပ်နေကြတယ်။ တီဗီသတင်းမှာ လွတ်တော်အစည်းအဝေးကို ပြနေတယ်။ လွတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌက အမျိုးသမီးတစ်ယောက် ဖြစ်နေတယ်။ သူတို့ ဆွေးနွေးနေတာ "စစ်ပွဲ" အကြောင်း မဟုတ်တော့ဘူး။ "ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု" (Climate Change) နဲ့ "AI Ethics" အကြောင်း ဆွေးနွေးနေကြတာ။ ညနေကျရင် ထက်က ဝတ္ထုအသစ်

မိတ်ဆက်ပွဲ သွားစရာ ရှိတယ်။ ဆင်ဆာအဖွဲ့ (Censorship Board) ဆိုတာ မရှိတော့လို့ ထက် စိတ်ကြိုက်ရေးထားတဲ့ စာအုပ်လေး။ ပွဲခင်းထဲမှာ လူတွေက လွတ်လပ်စွာ ဝတ်စားဆင်ယင်ထားကြတယ်။ ဘယ်သူကမှ ဘယ်သူ့ကို မျက်စိဒေါင့်ထောင့် မကြည့်ကြဘူး။ ဒါဟာ စိတ်ကူးယဉ် သက်သက်လား? မဟုတ်ပါဘူး။ ဒါဟာ ထက်တို့ရဲ့ "နိုင်ငံရေး ပန်းတိုင်" (Political Goal) ပါ။ ဒီပန်းတိုင်ကို ရောက်ဖို့အတွက် အခုလက်ရှိ "တော်လှန်ရေးအစိုးရ" က အုတ်မြစ် (Foundation) ပါပဲ။ အုတ်မြစ်ခိုင်မှ အိမ်ခိုင်မှာပါ။

Postscript Personal is Political

စာရေးသူ၏ ဖြည့်စွက်ချက် (Postscript Context)

ဒီစာကို ရေးသားနေချိန်မှာ ထက် စဉ်းစားမိတဲ့ အချက်တစ်ခုရှိပါတယ်။ အဲဒါကတော့ "Institutional Memory" (အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မှတ်ဉာဏ်) အကြောင်းပါ။ တော်လှန်ရေးအစိုးရတွေဟာ လူပုဂ္ဂိုလ်တွေ အပြောင်းအလဲ မြန်တတ်ပါတယ်။ ကျဆုံးတာ၊ ဖမ်းဆီးခံရတာ၊ နေရာပြောင်းရတာတွေကြောင့်ပါ။ ဒါကြောင့် စနစ် (System) နဲ့ မှတ်တမ်း (Record) တွေကို သေချာ တည်ဆောက်ထားဖို့ လိုပါတယ်။ လူမရှိတော့ရင်တောင် စနစ်က ဆက်လည်ပတ်နေဖို့ အရေးကြီးပါတယ်။ နောက်တစ်ခုကတော့ ထက်ရဲ့ Personal Note ပါ။ ထက်က Transwoman တစ်ယောက်အနေနဲ့ နိုင်ငံရေးစာပေတွေ ရေးတဲ့အခါ တချို့က "အခြောက်က အခြောက်လိုပဲ နေပါ၊ နိုင်ငံရေးတွေ ရှုပ်မနေပါနဲ့" လို့ ပြောကြတာ ရှိပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ထက် ယုံကြည်တာက "Personal is Political" (ကိုယ်ရေးကိုယ်တာသည် နိုင်ငံရေးဖြစ်သည်) ဆိုတာပါပဲ။ ထက်တို့ လွတ်လပ်စွာ နေထိုင်ခွင့်၊ ချစ်ခင်ခွင့်တွေအားလုံးက နိုင်ငံရေးစနစ်အပေါ် မူတည်နေပါတယ်။ ဒါကြောင့် တော်လှန်ရေးအစိုးရ အားကောင်းဖို့က ထက်တို့လို လူငယ်တွေရဲ့ ဘဝအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ချက်တစ်ခုပါပဲ။

Academic Appendix

ပညာရပ်ဆိုင်ရာနောက်ဆက်တွဲ — နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ ဝေါဟာရနှင့် သီအိုရီ (၂၄) ချက်

Political Science Lexicon

စာဖတ်သူများ ဗဟုသုတ တိုးပွားစေရန် နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ ဝေါဟာရများကို ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။ ဤမှစ၍ စကားပြေ၊ စာပေဟန်ဖြင့် ရေးသားမည်ဖြစ်ပါသည်။

1

Social Contract Theory (လူမှုပဋိညာဉ် သီအိုရီ)

ဤသီအိုရီသည် တွေးခေါ်ပညာရှင်ကြီးများဖြစ်ကြသော ဂျွန် လော့ခ် (John Locke) နှင့် ရူးဆိုး (Rousseau) တို့မှ အုတ်မြစ်ချတည်ထောင်ခဲ့သည့် နိုင်ငံရေးဒဿန ဖြစ်သည်။ ၎င်းသီအိုရီအရ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ပြည်သူလူထုတို့အကြားတွင် မျက်မြင်မရသော သို့သော် အပြန်အလှန် လိုက်နာစောင့်ထိန်းရမည့် စာချုပ်သဘောတူညီချက် (Contract) တစ်ခု တည်ရှိနေသည်။ စာချုပ်၏ အနှစ်သာရမှာ အစိုးရ၏ တာဝန် – ပြည်သူလူထု၏ အသက်၊ အိုးအိမ်၊ စည်းစိမ်နှင့် အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်။ ပြည်သူ၏ တာဝန် – ထိုကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုအတွက် လဲလှယ်သောအားဖြင့် အစိုးရအား အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာကို အပ်နှင်းထားရန် ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း အကယ်၍ အစိုးရသည် ၎င်း၏ မူလတာဝန်ဖြစ်သော ပြည်သူကာကွယ်ရေးကို ကျောခိုင်း၍ ပြည်သူကို ပြန်လည်အန္တရာယ်ပြုခြင်း၊ သတ်ဖြတ်ခြင်းများ ပြုလုပ်လာပါက ထိုမြင်ရသော လူမှုပဋိညာဉ်သည် အပြီးအပိုင် ပျက်ပြယ်သွားသည်။ ဤသို့ ပဋိညာဉ်ပျက်ပြားသွားသည့် အချိန်အခါမျိုးတွင် ပြည်သူလူထု၌ မိမိတို့ကိုယ်ပိုင် အနာဂတ်အတွက် အစိုးရသစ် (တော်လှန်ရေးအစိုးရ) ကို ထူထောင်ပိုင်ခွင့်ဟူသည့် တော်လှန်ပိုင်ခွင့် (Right to Revolution) အခွင့်အရေး အပြည့်အဝ ရှိသည်။

2

State Failure vs. State Building

တော်လှန်ရေးကာလများတွင် မကြာခဏဆိုသလို နိုင်ငံတော် ကျရှုံးခြင်း (State Failure) နှင့် နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ခြင်း (State Building) ဟူသည့် လုပ်ငန်းစဉ်နှစ်ရပ်သည် တစ်ချိန်တည်း၊ တစ်ပြိုင်နက်တည်း ဖြစ်ပေါ်နေတတ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ နိုင်ငံတော် ကျရှုံးခြင်း (State Failure) ဆိုသည်မှာ ရှိရင်းစွဲ အာဏာရှင်စနစ်၏ အုပ်ချုပ်ရေး၊ စစ်ရေး၊ စီးပွားရေး ယန္တရားကြီးများ ပြိုလဲပျက်စီးသွားခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ခြင်း (State Building) ဆိုသည်မှာ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် တော်လှန်ရေး ခေါင်းဆောင်များ၊ အင်အားစုများမှ ပြည်သူလူထုအတွက် အမှန်တကယ် အကျိုးပြုမည့် အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားသစ် နှင့် အနာဂတ် နိုင်ငံတော် စနစ်သစ်ကို ကြိုးပမ်းတည်ဆောက်နေခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့ဖြင့် စနစ်ဟောင်း၏ ပြိုလဲမှုက နိုင်ငံတော် ကျရှုံးခြင်းကို ဖော်ဆောင်သကဲ့သို့ စနစ်သစ်၏ အားထုတ်မှုက နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ခြင်းကို ဖော်ညွှန်းနေခြင်း ဖြစ်သည်။

3

Popular Sovereignty (ပြည်သူ့အာဏာဝိုင်စိုးမှု)

အချုပ်အခြာအာဏာသည် ဘုရင် သို့မဟုတ် စစ်ဗိုလ်ချုပ်များထံတွင် မရှိ၊ ပြည်သူလူထုထံတွင်သာ ရှိသည်ဆိုသော အယူအဆ။ တော်လှန်ရေးအစိုးရများ၏ အဓိက ကျောရိုးဒဿန ဖြစ်သည်။

4

Transitional Justice (အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှု)

တော်လှန်ရေးအစိုးရတွေ ကျင့်သုံးလေ့ရှိတဲ့ တရားစီရင်ရေး ပုံစံပါ။ အပြစ်ပေးခြင်း (Punishment) သက်သက် မဟုတ်ဘဲ အမှန်တရား ဖော်ထုတ်ခြင်း (Truth Telling)၊ ပြန်လည်ကုစားခြင်း (Reparation) နဲ့ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း (Institutional Reform) တွေ ပါဝင်ပါတယ်။

5

Intersectionality (ကဏ္ဍစုံချိတ်ဆက်မှု)

Kimberlé Crenshaw ၏ သီအိုရီဖြစ်ပြီး လူတစ်ဦးသည် ဖိနှိပ်ခံရရာတွင် လူတန်းစား၊ ဂျန်ဒါ၊ လူမျိုး စသည့် အလွှာပေါင်းစုံမှ သက်ရောက်မှုရှိကြောင်း ဆိုလိုသည်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရအနေဖြင့် မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် Single-issue (အကြောင်းအရာ တစ်ခု တည်း) ကိုသာမက ဤချိတ်ဆက်မှုများကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သည်။

6

Asymmetric Warfare (မညီမျှသော စစ်ပွဲ)

အင်အားကြီးမားသော စစ်တပ်ကြီးတစ်ခုနှင့် အင်အားငယ်သော (သို့သော် နည်းဗျူဟာကြွယ်ဝသော) တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်း တို့၏ စစ်ပွဲ။ တော်လှန်ရေးအစိုးရများသည် သမားရိုးကျ စစ်ပွဲ (Conventional War) ထက် ပြောက်ကျားစစ် (Guerilla Warfare) နှင့် စိတ်ဓာတ်စစ်ဆင်ရေးကို ပိုမို အားပြုကြသည်။

7

Cognitive Warfare (သိမြင်မှုဆိုင်ရာ စစ်ပွဲ)

လူသားတွေရဲ့ ဦးနှောက်နဲ့ တွေးခေါ်ပုံကို ပစ်မှတ်ထားတဲ့ စစ်ပွဲ။ သတင်းမှား (Disinformation) တွေ၊ စိတ်ဓာတ်ကျအောင် လုပ်ဆောင်မှုတွေ ပါဝင်သည်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရသည် ပြည်သူ့စိတ်ဓာတ် ကြံ့ခိုင်ရေးအတွက် Cognitive Resilience ကို တည်ဆောက်ရသည်။

8

State Capacity (နိုင်ငံတော်၏ စွမ်းဆောင်ရည်)

အစိုးရတစ်ရပ်က သူ့ရဲ့ မူဝါဒတွေကို ထိထိရောက်ရောက် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်စွမ်း။ (၁) နယ်မြေထိန်းချုပ်နိုင်စွမ်း (၂) အခွန်ကောက်ခံနိုင်စွမ်း (၃) ဝန်ဆောင်မှုပေးနိုင်စွမ်း တို့ ပါဝင်သည်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရများသည် Low State Capacity မှ High State Capacity သို့ တဖြည်းဖြည်း တက်လှမ်းရသည်။

9

Security Sector Reform - SSR (လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး)

အာဏာရှင်စနစ်ကို ကာကွယ်ခဲ့သော တပ်မတော်နှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့ကို ဖျက်သိမ်းပြီး (သို့မဟုတ် ပြုပြင်ပြီး) ဒီမိုကရေစီ စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီသော၊ အရပ်သားအစိုးရ၏ လက်အောက်ခံဖြစ်သော လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့အသစ် ဖွဲ့စည်းခြင်း။

10

Circular Economy in Conflict (ပဋိပက္ခကာလ စက်ဝိုင်းပုံစံ စီးပွားရေး)

အရင်းအမြစ် ရှားပါးသော ကာလတွင် ရှိရင်းစွဲ ပစ္စည်းများကို ပြန်လည်အသုံးပြုခြင်း၊ ဒေသတွင်း ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကို အားပေးခြင်းဖြင့် ပြင်ပသွင်းကုန်အပေါ် မှီခိုမှု လျော့ချသော စီးပွားရေး စနစ်။

11

Realpolitik (လက်တွေ့အကျိုးစီးပွား နိုင်ငံရေး)

၁၉ ရာစု ဂျာမန်နိုင်ငံရေးသမား Otto von Bismarck စတင်အသုံးပြုခဲ့သည်။ ကိုယ်ကျင့်တရား (Morals) သို့မဟုတ် အယူဝါဒ (Ideology) ထက် လက်တွေ့ကျသော အင်အားနှင့် အကျိုးစီးပွားကို အခြေခံသည့် နိုင်ငံရေးနည်းလမ်း။

12

Soft Power (နူးညံ့သော အာဏာ)

Joseph Nye တီထွင်ခဲ့သော ဝေါဟာရ။ စစ်ရေးအင်အား (Hard Power) ကို မသုံးဘဲ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံရေးတန်ဖိုး၊ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ တို့၏ ဆွဲဆောင်မှုဖြင့် တခြားနိုင်ငံများကို လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်း။

13

DDR (Disarmament, Demobilization, Reintegration)

ပဋိပက္ခလွန် ကာလတွင် လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့ဝင်များကို လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းခြင်း၊ တပ်မှ ထွက်ခွာစေခြင်းနှင့် အရပ်သား လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ပြန်လည်ဝင်ဆံ့ပေါင်းစည်းစေခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်။ ကုလသမဂ္ဂ ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းမှု လုပ်ငန်းများတွင် အဓိကကျသည်။

14

Geneva Conventions (ဂျီနီဗာ သဘောတူညီချက်များ)

စစ်ပွဲကာလအတွင်း လိုက်နာရမည့် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေများ။ အရပ်သားများ၊ ဒဏ်ရာရ စစ်သည်များ၊ စစ်သုံ့ပန်းများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရများသည် State Actor မဟုတ်သော်လည်း ဤစည်းမျဉ်းများကို လိုက်နာခြင်းဖြင့် တရားဝင်မှု (Legitimacy) ကို မြှင့်တင်နိုင်သည်။

15

Nation-State vs. State-Nation

Nation-State: လူမျိုးတစ်မျိုးတည်း (သို့) ယဉ်ကျေးမှု တစ်ခုတည်းက လွှမ်းမိုးထားသော နိုင်ငံ။ (ဥပမာ - ဂျပန်)။ State-Nation: မတူညီသော လူမျိုးပေါင်းစုံ၊ ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံက နိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ် စုပေါင်းနေထိုင်ခြင်း။ (ဥပမာ - အိန္ဒိယ)။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အနာဂတ် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံတော်သည် "State-Nation" ပုံစံသို့ ဦးတည်ရမည် ဖြစ်သည်။

16

Critical Pedagogy (ဝေဖန်ပိုင်းခြားနိုင်သော ပညာရေး)

Paulo Freire ၏ အယူအဆ။ ပညာရေးသည် နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်ချက် (Political Act) တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ကျောင်းသားများကို "Banking Model" (ဆရာက ဗဟုသုတကို ဘဏ်ထဲ ငွေသွင်းသလို ထည့်ပေးခြင်း) အစား "Problem-Posing Model" (ပြဿနာကို မေးခွန်းထုတ်ပြီး အဖြေရှာခြင်း) ဖြင့် သင်ကြားသင့်သည်ဟု ဆိုသည်။

17

Institutional Engineering (အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဒီဇိုင်းပုံစံထုတ်ခြင်း)

ဒီမိုကရေစီ တည်မြဲစေရန် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ (ပါတီများ၊ လွှတ်တော်၊ ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်) ကို စနစ်တကျ ဒီဇိုင်းဆွဲခြင်း။ Giovanni Sartori ကဲ့သို့သော နိုင်ငံရေး သိပ္ပံပညာရှင်များက လေ့လာခဲ့သည်။

18

Internalized Oppression (အတွင်းစိတ်၌ စွဲကပ်သွားသော ဖိနှိပ်ခံရမှု)

ဖိနှိပ်ခံရသူများသည် ဖိနှိပ်သူ၏ အယူအဆများ (ဥပမာ - အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် ညံ့သည်၊ အခြားဗမာမဟုတ်သည့် တိုင်းရင်းသားများသည် ဗမာလောက် မယဉ်ကျေး) စသည့် မှားယွင်းသော အယူအဆများကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ယုံကြည်လက်ခံသွားခြင်း။ တော်လှန်ရေးသည် ဤယုံကြည်မှုကို ဖြိုဖျက်ခြင်း (Unlearning) ဖြစ်သည်။

19

Civil-Military Relations (အရပ်ဘက်-စစ်ဘက် ဆက်ဆံရေး)

နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ၏ အရေးကြီးသော ဘာသာရပ်ခွဲ။ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင် စစ်တပ်သည် "Professional Soldier" (ကြေးစားစစ်သား မဟုတ်၊ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင် စစ်သား) အဖြစ်သာ ရှိပြီး နိုင်ငံရေးတွင် ဝင်မပါရပေ။ "Subjective Control" (အာဏာရှင်အလိုကျ) မဟုတ်ဘဲ "Objective Control" (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ထိန်းချုပ်ခြင်း) ရှိရမည်။

20

Panopticon Effect (ပန်နော့ပတစ်ကွန် သက်ရောက်မှု)

Michel Foucault ၏ သီအိုရီ။ ထောင်အလယ်တွင် မျှော်စင်တစ်ခုရှိပြီး အကျဉ်းသားများကို အမြဲ စောင့်ကြည့်နေသည်ဟု ထင်ရအောင် ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် အကျဉ်းသားများက ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် ထိန်းချုပ်လာခြင်း။ ဒစ်ဂျစ်တယ် ခေတ်တွင် CCTV နှင့် Data Surveillance သည် Modern Panopticon ဖြစ်လာနိုင်သည်။

21

Secularism (လောကီရေးရာ ဝါဒ)

နိုင်ငံတော်နှင့် ဘာသာရေးကို ခွဲခြားခြင်း။ ဥပမာ - ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ Laïcité မူဝါဒ။ နိုင်ငံတော်သည် မည်သည့်ဘာသာကိုမှ အားပေးခြင်း (သို့) နှိပ်ကွပ်ခြင်း မပြုဘဲ ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့်ကို ပေးထားသော်လည်း နိုင်ငံရေးကိစ္စများတွင် ဘာသာရေးကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခွင့် မပေးခြင်း။

22

Affirmative Action (အပြုသဘောဆောင်သော ခွဲခြားမှု)

နှစ်ပေါင်းများစွာ ဖိနှိပ်ခံခဲ့ရသော လူတန်းစား (ဥပမာ - အမျိုးသမီးများ၊ လူနည်းစုများ) ကို တန်းတူညီမျှမှု ရရှိစေရန်အတွက် အထူးအခွင့်အရေးများ (Quotas) ပေးခြင်း။

23

Liquid Democracy

Representative Democracy (ကိုယ်စားပြု ဒီမိုကရေစီ) နှင့် Direct Democracy (တိုက်ရိုက် ဒီမိုကရေစီ) ကြား ပေါင်းစပ်ထားသော ပုံစံ။ မဲဆန္ဒရှင်များသည် ကိုယ်တိုင် မဲပေးနိုင်သလို၊ ယုံကြည်စိတ်ချရသူကိုလည်း Proxy လွှဲအပ်နိုင်ခြင်း။

24

Restorative Justice vs. Retributive Justice

Retributive: ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းကို ဦးစားပေးသည်။ (ထောင်ချခြင်း)။ Restorative: ပြန်လည်ကုစားခြင်းကို ဦးစားပေးသည်။ (ကျူးလွန်သူနှင့် ခံရသူ တွေ့ဆုံစေပြီး တောင်းပန်စေခြင်း၊ လူမှုအကျိုးပြု လုပ်ငန်း လုပ်စေခြင်း)။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် Restorative Justice သည် ရေရှည်ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ပိုမို ထိရောက်လေ့ရှိသည်။ ---

စာရေးသူ ထက် ပုံတူသရုပ်ဖော်

Author: Htet

စာရေးသူ မှတ်စု Public Intellectual & Strategist

ထက် (ထက်မြတ်ကေရီ)

Public Intellectual, Interdisciplinary Strategist, and Feminist Writer. ဖိုဝါဒဆန့်ကျင်ရေး၊ နိုင်ငံရေးဒဿန၊ ဒစ်ဂျစ်တယ် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးတရားမျှတမှုဆိုင်ရာ သုတေသီ။

> *“တော်လှန်ရေးအစိုးရ အားကောင်းဖို့က ထက်တို့လို လူငယ်တွေရဲ့ ဘဝအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ချက်တစ်ခုပါပဲ။ Personal is Political — ကိုယ်ရေးကိုယ်တာသည် နိုင်ငံရေးဖြစ်ပါသည်။”*

တရားဝင် စာတမ်းအပြည့်အစုံ မော်ကွန်းထိန်းသိမ်းမှု (Archival Access)

ဤစာတမ်းအား နိုင်ငံတကာ သုတေသီများနှင့် မူဝါဒဖော်ဆောင်သူများ လေ့လာကိုးကားနိုင်ရန် PDF နှင့် Markdown နှစ်မျိုးလုံးဖြင့် အခမဲ့ ရယူနိုင်ပါသည်။

Official Full PDF (4.8 MB) Markdown Source (.md)

© 2026 Htet Myat Ekri (ထက်). All Rights Reserved.

Official Portal: https://htetofficial.github.io | Emails: htethtet2025ideahub@gmail.com, htetmyatekri@icloud.com